

Тиодор Р. Росић
Педагошки факултет у Јагодини
Универзитет у Крагујевцу

УДК: 82.09:
ИД БРОЈ: 192068620
Оригинални научни рад
Примљен: 9. март 2012.
Прихваћен: 21. април 2012.

КЉУЧНЕ РЕЧИ У ИНТЕРПРЕТАЦИЈИ ПЕСНИЧКОГ ТЕКСТА

Апстракт : У раду^{*} се, применом метода анализе и синтезе, разматра улога кључних речи у семантичкој организацији песничког текста и теоријске могућности интерпретације песничког текста помоћу кључних речи. Реч се тумачи као елемент лексичке структуре песничког текста. Циљ рада је стварање теоријских основа за коришћење метода кључних речи у тумачењу песничких текстова. Задатак је дефинисање појма кључних речи, њихове естетске природе и истраживање њихове улоге у семантичкој организацији песничког текста.

Кључне речи: кључне речи, песнички текст, семантичка организација, методичка интерпретација.

1.

Садржај било ког текста може се представити као скуп кључних речи. Синтагма *кључне речи* / *кључна реч* добро је позната и користи се у школи, у високошколским установама, у разним наставним и научним дисциплинама. На нивоу филолошких научних дисциплина проблем кључних речи није јединствено решен. Нема, наиме, заједничког става да ли кључне речи треба посебно проучавати.

Лингвистичка истраживања књижевног текста од средине XX века (В.В. Виноградов, В.А. Галперин, Ј.М. Лотман), постструктуралистичка тумачења песничког текста, као и објављивање главних радова А.А. Поте-

---

* Рад је урађен у оквиру пројекта 178014 „Динамика структура савременог српског језика“, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

бње седамдесетих година XX века, допринели су схватању да кључне речи помажу у разумевању и описивању смисла песничког текста.

Не постоје, међутим, још увек заједнички критеријуми за избор кључних речи и недовољно се озбиљно схвата њихова улога у откривању семантичког нивоа песничког текста у оквиру његових осталих структурних елемената, укључујући сижејно-композицијско рашчлањавање.

Упркос томе што нема јединственог мишљења о кључним речима, које се због своје естетске функције не смеју изједначити са својим лексичким речничким еквивалентима, велика је њихова улога у семантичкој организацији песничког текста, као и у његовој иманентно-методичкој интерпретацији.

Код нас нема замашнијих разматрања кључних речи. О улози кључних речи у семантичкој организацији песничког текста упућује текст "Особеност структурне организације песничког текста као одређујући елемент његовог разумевања" (Росић 2011), а о могућностима методичке интерпретације помоћу кључних речи текст "Иманентно-методичко тумачење песничког текста" (Росић, у штампи).

Поједини истраживачи прозно-поетског говора кључне речи одређују као речи "којима се изражавају идеје целог уметничког текста" (СЕРПЈ 2003: 153). Функционанолингвистичким свођењем кључних речи на идејну раван занемарује се, међутим, поливалентна структура дела. Реч у књижевном делу није идентична лексичкој јединици датој у речнику, без обзира што се њихова спољашња форма поклапа. Реч у књижевном тексту је у ланцу исказа, евокативно је контекстуализована и има естетску функцију, целовитост и семантичку поливалентност.

У радовима Потебње, Тињанова, Виноградова, Бахтина, као и представника тартуско-московске семиотичке школе, износе се погледи о песничком тексту, о његовом структурном јединству као константи. Говори се о естетски организованом и јединственом језичком систему, као и о међузависности појединих његових јединица. Реч је елемент структуре песничког текста.

При тумачењу кључних речи, мора се поћи од датих гледишта. Кључне речи не треба тумачити мимо текста и његовог естетског интегритета, мимо естетске природе. А текст се може разматрати као јединица семиотичког система, што подразумева постојање семиотичких и структурно-семиотичких паралела између речи и текста, где се као знаковне јединице интерпретирају и реч и текст (Виноградов С. Н. 2010: 346).

Кључне речи омогућују улаз у песнички текст и његов систем жанрова, просторно-временских, лингвистичких и других јединица присутних не само на нивоу текста већ и на нивоу општег контекста културе (Јерохин 2005: 72). Оне у извесној мери изражавају слику света пројектоване интер-

текстуално. Њихова анализа обухвата све нивое организације песничког текста. Захваљујући њима, читалац дело схвата као хармонију мисли, осећања и израз одређене осмишљене форме фикцијског света.

Нећемо се, међутим, бавити описом, генерализацијом и систематизацијом различитих гледишта о кључним речима већ одређењем њихове функционалне природе и теоријским могућностима интерпретације песничког текста помоћу кључних речи.

2.

Истраживање кључних речи у био ком књижевном тексту заснива се на схватању текста као особено организоване језичке динамичке структуре и његове целовитости, уобичености и рашчлањивости.

Кључне речи нису само комуникацијска већ и стваралачка чињеница. Могу се разматрати као чин сазнања и као модел ауторовог фикцијског устројства света.

Кључне речи су унутратекстуални еменент песничког текста. У раду с ученицима кључне речи омогућују показивање духовних потенцијала текста. Семантичке везе кључних речи упућују читаоца на разумевање интенционалних идејних настојања писца.

Тумачење кључних речи заснива се на површинској, дубинској и идејној структури песничког текста, тј. на нивоу значења, садржаја и идејно-интенционалном нивоу. Могу се тумачити с позиција те троделне семантичке структуре: из угла њиховог садржаја, смисла и идеја. Као лексичке јединице песничког теста, приступа им се с позиција аутора и читаоца.

Разматрању кључних речи претходи опис семантичких структура текста, поготову кад су оне графички фиксиране у ауторском тексту. Следи потом одређење и њихове функционалне улога из просторно-временске перспективе, чиме је омогућена анализа унутратекстуалног индивидуално-ауторског стварања значења, али и сагледавања промена значења на дијахроном плану.

Кључне речи су делотворне у откривању ауторових гледишта. Нису апстракција и не постоје мимо средстава језичког изражавања. Као лексичке јединице, нису ништа друго до систем узајамно повезаних семантичких и емоционалних чворишта, односно критичких тачака разумевања (Росић 2011: 151). До критичке тачке разумевања се долази кроз процес који се благо одвија у времену. Њен врх је у кључним речима. Решење критичке тачке разумевања зависи од имплицитног решавања кључних речи (Росић 2011: 151).

Кључне речи дају тексту смисао целовитости и јединствености као фиксирајућих елемената текста. Оне свој значењски потенцијал не откривају парцијално, у појединим реченицама већ у целовитом тексту.

Кључне речи имају важну тематско-мотивску улогу у тумачењу песничког текста. Погодују издвајању песничких мотива у тематско-мотивској методичкој интерпретацији песничког текста. Њихов распоред има важну формалну улогу и имају велики естетски значај, јер су на нивоу целине естетски функционалне.

Ове лексичке јединице носе велику количину значења, а значајне су и за обликовање песничког текста, јер је он ослоњен на њихове естетске потенцијале, значењски опсег и стилско-функционално изражавање индивидуалних стања писца и животне филозофије књижевних јунака. Њихов размештај има естетски значај, задире у имагинативне структуре и изражава индивидуализам уметничког мишљења.

Кључне речи немају аутономну већ контекстуално-евокативну вредност. Укључују значења која им у исказима претходе, која су у датом синхронном тренутку и еманирају будућа значења. Функционишу, значи, на нивоу целине и имају важну улогу као композиционо-значењске јединице у целовитом сагледавању књижевног дела при анализи његове садржинске и формалне стране.

Концепт кључних речи омогућује да се издвоје, анализирају и интерпретирају кардиналне слике, идеје и порука, укључујући и разматрање наслова као носеће кључне речи.

Оне имају велики значај не само у откривању ауторових погледа већ и његовог идиолекта, јер постоји чврста веза између кључних речи у индивидуалном систему појединог писца и његових погледа на свет.

У теоријској интерпретацији, полази се од естетске природе кључних речи и приступа типологији на основу њихове функционалне и естетске важности. Њихова се природа може објашњавати са граматичког, семантичког, структурног и композиционог нивоа.

Систем кључних речи у песничком тексту је унутрашња форма књижевног текста. Садржај било ког текста може се представити као као скуп кључних речи којима приступамо као контекстуализованим јединицама у ширем садржају.

Теоријска интерпретација система кључних речи у песничком тексту мора да укључи: 1. утврђивање структурних елемента песничког текста, како би се пронашле узајамне везе кључних речи и њихове позиције у тексту, што је веома важно у методичкој интерпретацији текста, јер се кроз кључне речи организује просторно-временски континуум текста; 2. естетски интегритет и генерализацију узајамне повезаности смислова и асоцијативне поливалентности; 3. тип језичког контекста, шири и ужи; 4. функционални ниво (чита-

лачка рецепција, ауторове идеје); 5. типологија на основу естетске и функционалне важности речи; 6. анализа лексичко-семантичких средстава према основним елементима дела: тема, идеја, жанр, композиција.

Теорисјка интерпретација мора да претходи методичкој обради песничког текста помоћу кључних речи. Њен главни циљ треба да буде усмерен ка анализи естетских функционаних речи, а задатак да утврди њихове значењске параметре као дубинских елемената стила.

Кључне речи су укључене у структурно-композициони ниво песничког текста. Везане су за наслов, почетак и крај дела, за његово сижејно-композиционо устројство и просторно-временски континуум. Без теоријске експликације, у методичкој интерпретацији не може се показати метод интерпретације песничког текста помоћу кључних речи.

3.

Рад је посвећен тумачењу улоге кључних речи у семантичкој организацији песничког текста. Разматране су теоријске могућности интерпретације песничког текста помоћу кључних речи. Реч је тумачена као елемент лексичке структуре песничког текста. Циљ је био да се теоријским поставкама подстакне стварање основа за коришћење метода кључних речи у тумачењу песничких текстова. Дат је осврт на релевантну литературу о кључним речима и закључено да је код нас није било озбиљнијих теоријско-методичких изучавања кључних речи. Дефинисан је појам кључних речи, њихова естетска природе и разматрана њихова улога у семантичкој организацији песничког текста.

Закључено је да систем кључних речи омогућује испољавање духовних потенцијала текста, а антиципиран је и метод кључних речи у теоријско-методичкој интерпретацији песничког текста.

Истакнуто је да кључне речи у раду с ученицима омогућују показивање духовних потенцијала текста. Семантичке везе кључних речи упућују читаоца на разумевање интенционалних идејних настојања писца.

Изнет је став да тумачење кључних речи, као лексичких јединица песничког текста, мора да се заснује на њиховом присуству у површинској, дубинској и идејној структури песничког текста, као и да се могу се тумачити с позиција садржаја, смисла и идеја.

Посебно је наглашена структурно-композициона улога кључних речи у песничком тексту. Доведене су у везу с насловом, почетком и крајем дела; са његовим сижејно-композиционим устројством и просторно-временски континуум, што је и главни параметар у методичкој интерпретацији песничког текста помоћу кључних речи.

ЛИТЕРАТУРА

СЕРПЖ (2003): Стилистический энциклопедический словарь русского языка, редактор Маргарита Кожина; Москва: Флинта, Наука

Виноградов С.Н. (2010): Сергей Николаевич Виноградов, К проблеме интерпретации структуры текста, *Филология*, Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского, 2010, № 5 (1), с. 346–350.

Ерохин (2005): Владимир Николаевич Ерохин, Ключевые слова в поэтическом цикле "Стол" М. Цветаевой (От звука к смыслу). *Вестник ТвГУ*. Серия: Филология (3(2)). с. 72-78.

Росић (2011): Тиодор Росић, Особеност структурне организације песничког текста као одређујући елемент његовог разумевања, Радови Филозофског факултета, бр. 13. књ. 1, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, стр. 149-155.

Tiodor Rosić

Faculty of Education in Jagodina

University of Kragujevac

USING KEY WORDS IN THE POETRY TEXT INTERPRETATION

Summary: The paper deals with the usage of key words in the semantically organized poetry text for the purpose of creating conditions for the poetry text interpretation by using the help of the key words. We have applied the method of the analysis and synthesis and we have considered the possibilities of such interpretation. The word was analyzed as the element of a lexical structure of the poetry text. This paper's aim is to encourage the usage of the key words method in the interpretation process of the poetry texts. The concept of the key words is defined; their aesthetical nature is also given in the paper as well as their purpose in the semantically organized poetry text. It is concluded that the system of key words enables giving the spiritual potential of the text and anticipates the theoretical and methodological interpretation of the poetry text.

Key words: key words, poetry text, semantically organized poetry text, methodological interpretation.